

мр Зоран Лутовац

УДК 342.4(497.11)(049.3)

Како до новог устава Србије ?¹

Питању *како до новог Устава Србије* претходи питање да ли постоји спремност међу главним политичким актерима, да се утврде основни политички приоритети, да ти приоритети не буду предмет унутарстраначких разрачунавања и да се заједно са грађанима ради на постизању неспорних политичких циљева?

У сваком друштву би требало да постоје циљеви око којих не би смела да се воде дневнополитичка препуцавања, циљеви од општег друштвеног значаја. Један од таквих циљева би требало да буде доношење новог Устава. Устав је не само највиши правни акт, него и друштвени уговор грађана једне државе и зато је важно да у процесу његовог стварање грађани учествују преко странака, удружења невладиних организација и непосредно кроз јавну дебату. Неопходно је да у том процесу дођемо до базичног консенсуса око кључних праваца у којима ћемо се кретати и темељних вредности која се неће дневно доводити у питање.

Постоје мишљења да нам нови Устав и није тако неопходан, да је стари још увек употребљив, да може да послужи или да нам бар не смета.... У тексту који следи покушаћу да изнесем аргументе у прилог што бржег доношења новог Устава.

Док се у земљама Европске уније грађани или парламенти изјашњавају о Уговору о Уставу за Европу, усвојеном 18.јуна 2004. од стране шефова држава или влада двадесет и пет држава чланица Европске уније, ми се још увек бавимо предусловима за отпочињање разговора о Стабилизацији и придруживању, бавимо

¹ Овај текст је измењена и допуњена верзија чланка под истим насловом у посебном издању *Нове Српске политичке мисли* *Анализе*, *Година 1, бр. 2 (2005)*

се још увек четницима и партизанима, а суочавање са недавном прошлошћу се тек назире... Тачно је да у многим земљама постоје још давно донети уставни, у Великој Британији се чак сналазе и без писаног устава (конституционални основ су *Magna Charta* од 1215, *Bill of Rights* од 1688 и судске одлуке), али оно што Британци имају, а нама недостаје јесте демократска политичка култура. Зато је процес доношења новог устава Србије важан не само због усвајања одговарајућег институционално-правног оквира, него и због тога што ће се демократском процедуром дати допринос изградњи демократске политичке културе.

Никола Пашић је једном приликом рекао да је Устав као одело и да би требало да буде скројен по мери. Почетком 21. века мере одређују сами грађани непосредно и преко странака за које гласају, али се при томе мора водити рачуна о приликама и општеприхваћеним стандардима, пре свега, у ЕУ којој желимо да се прикључимо. Дакле, неопходно је да водимо рачуна о контексту и перспективи, али и начину на који се доноси Устав. Процес доношења устава данас је од једнаке важности за легитимност тог акта као и сам његов садржај.² Комитет за људска права Уједињених нација признао је специфично право грађана на учествовање у процесу доношења Устава. То подразумева транспарентност у процесу доношења Устава, учествовање у јавној дебати, и у крајњем облику учествовање на изборима за уставотворну скупштину или потврђивање уставног текста на референдуму.

Приступ доношењу новог устава

Иако су странке на власти обећале у коалиционом споразуму да ће устав бити донет за три месеца у подбору скупштинског одбора задуженог за израду текста почело се радити тек после скоро годину дана од формирања садашње владе. Погубније од

² Видети: Vivian Hart, "Democratic Constitution Making", United States Institute of Peace, Special report 107, July 2003, p.1.